

omogočene z Golievimi ravnateljskimi pravicami. Režirali so ugledni režiserji, ki jim ubadanje z otroško igro ni bilo izpod časti, med njimi

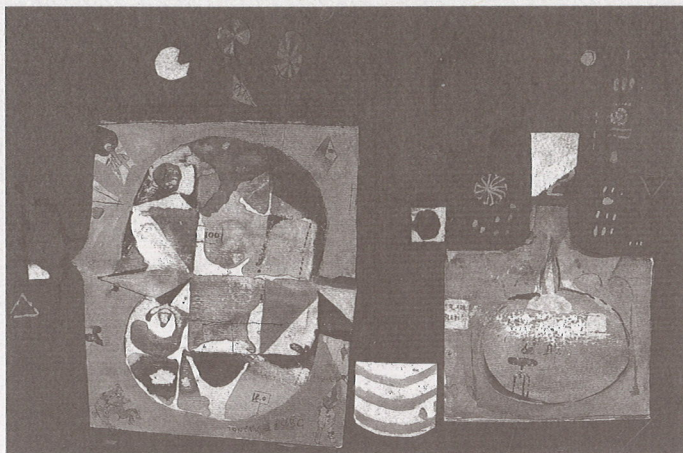
Pavel Golia: Jurček, tretja slika: krčma, prvi scenski osnutek

O. Šest, C. Debevc, B. Stupica, M. Korun in drugi. Med imeni igralcev, ki so oblikovali vloge, pa najdemo tudi R. Železnika, F. Lipaha, M. Šaričevo, D. Počkajevo in M. Potokarjevo.

Prava odrska uspešnica so bile Petrčkove poslednje sanje, ki so se obdržale na odru kar štirinajst sezon med leti 1920 in 1943, z dvainsedemdesetimi ponovitvami, kar se dotlej ni zgodilo v

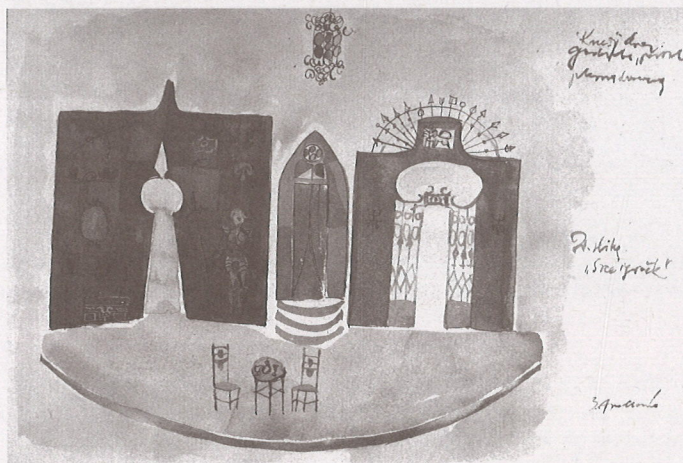

Pavel Golia: Jurček, tretja slika: krčma, drugi scenski osnutek in realizacija

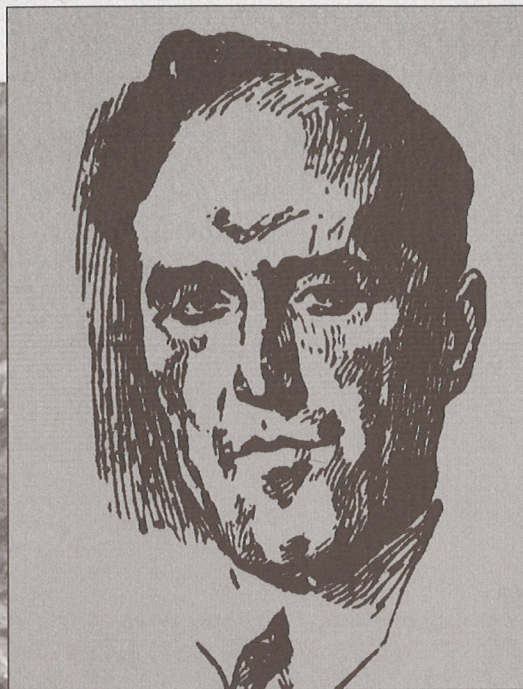
Pavel Golia: Srce igračk, izhodišni osnutek za celo uprizoritev

slovenskem gledališču z nobeno igro za otroke. Nedeljeno priznanje je spremljala tudi uprizoritev Triglavске bajke z enakim številom ponovitev. Z večjim uspehom se lahko pohvalijo samo uprizoritve Jurčka, ki je v zadnji mariborski uprizoritvi leta 1961 dosegla vzne-

Pavel Golia: Srce igračk, knežji dvor, scenski osnutek za drugo sliko

mirljivi vrh vizualne inkarnacije v scenografiji Zvesta Apolonia in kostumografiji Vlaste Hegedušičeve, v kateri se je srečno dopolnjeval barvni spektrum mediteranskega okolja s posebnostmi sred-njedolenske grafične slikovitosti.

Na zadnji strani: Pavel Golia je kot ravnatelj Drame SNG lahko izbral sodelavce. Veliko pozornosti je posvečal likovni izvedbi svojih iger za otroke in si v ta namen pridobil prijatelje, ki so mu pri tem pomagali. Med njimi mu je bil najbližji slikar Ivan Vavpotič, ki ga je 1931. leta tudi portretiral.

Slike so vzete iz predstav Pavla Golie Jurček in Srce igračk. Prvo je Slovensko narodno gledališče v Mariboru uprizorilo 20. decembra 1961 v režiji Marka Marina in inscenaciji Zvesta Apolonia; uprizoritev je razgrnila tudi z vidika dramaturgije nove, do tedaj še neznane vrednote te Golieve igre, predvsem njeno izvirnost, ki izhaja iz okolja, kjer se je Pavel Golia rodil in preživljal svojo mladost. V vidni podobi je to izvirnost udeležil Zvest Apolonia v svojih scenskih osnutkih in scenskih realizacijah. Isti slikar je tudi avtor scenografije v predstavi Pavla Golie Srce igračk, ki jo je uprizoril Oder mladih v Kopru, 14. maja 1964.

Na naslovni strani: Božidar Jakac je v rjavi kredi upodobil portret pesnika in dramatika Pavla Golie leta 1955 in ga uvrstil v galerijo znamenitih Dolenjcev, na katere je bil zelo ponosen.

Izd. zloženske so omogočili: Občina Trebnje, Tomcommerce d.o.o. Mirna, Društvo Speča lepota, Turistično društvo Trebnje in STUDIO 5 Marko Kapus s.p..

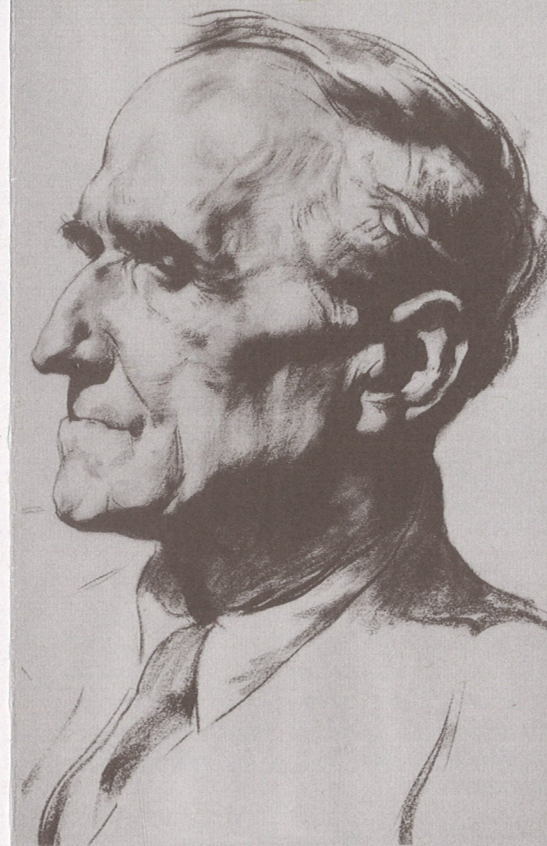
Zasnova in realizacija: STUDIO 5 Marko Kapus s.p.
Besedilo: dr. Marko Marin
Izdajatelj: STUDIO 5 Marko Kapus s.p.
Založnik: Društvo Speča lepota
Oblikovanje in tisk: Margis in Marginalija

december, 1996

v objemu

Pavel Golia

trubadur
svojega okolja

TEMENICE in MIRNE

PAVEL GOLIA

TRUBADUR SVOJEGA OKOLJA 1887-1959

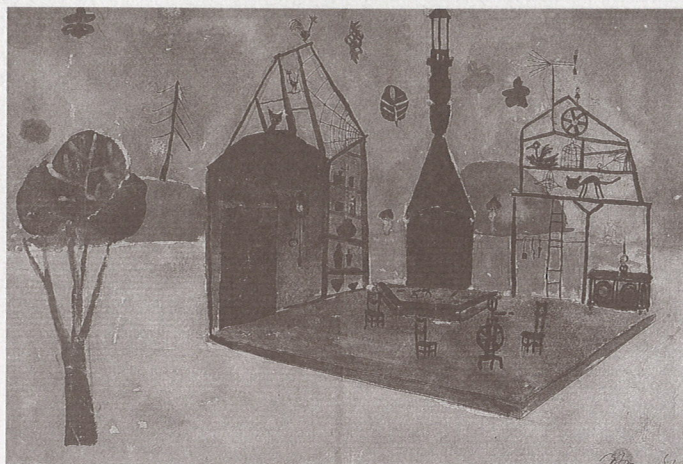
Ob rojstvu Pavla Golie leta 1887 je kazalo, da bo njegovo življenje zelo srečno, saj se je rodil v družini trebanjskega okrožnega sodnika Ludvika Golie, to je v razmeroma bogatem in intelektualno nadpovprečnem družinskem okolju. Toda Pavel je moral kmalu nastopiti zelo težavno življenjsko pot, ki ga je vodila preko nižje gimnazije v Novem mestu in kadetske šole v Karlovcu do oficirskega čina avstroogrške vojske v Trstu in Ljubljani. Leta 1914 je odšel na fronto, prešel na rusko stran in se predal vseslovanskim sanjam. Zaradi razočaranja nad velikosrbskimi nameni je leta 1917 prestopil v rusko armado.

Pavel Golia: Jurček, prva slika: kuhinja bajtarja Matevža, prvi scenski osnutek

Leta 1919 se je po težavni poti vrnil v Ljubljano, kjer se je povsem posvetil književnosti in gledališču. Opravljal je razne gledališke funkcije, med katerimi je bilo najpomembnejše ravnateljevanje v ljubljanski Drami od leta 1922 do upokojitve leta 1946, z dvoletno prekinitvijo med okupacijo, ko ga je šef okupacijske uprave v Ljubljani razrešil ravnateljske službe. Umrl je 15. avgusta 1959 v Ljubljani kot svobodni književnik.

Literarno delo Pavla Golie je zelo raznovrstno: poezija, dramatika, prevodi, dramatizacija in publicistika. Njegova poezija še do danes nima ustrezne estetske ocene, saj se njeni ocenjevalci ne morejo zediniti o slogu, kakor da se bojijo povedati, da je dunajska secesija prav preko njega prestopila prag naše dekadence in simbolizma. Obdobje, ki je bilo zaznamovano v slovenski literaturi z velikimi

Pavel Golia: Jurček, druga slika: kuhinja bajtarja Matevža, drugi scenski osnutek in realizacija

imeni, je zasenčilo uspeh in slavo dveh pesnikov, ki sta se oddaljila od te linije - Lili Novy in Pavla Golie. To kratkovidnost slovenske kritike je skušal nekoliko popraviti Josip Vidmar s skupno objavo njihovih izbranih del v posebni izdaji Mladinske knjige leta 1970.

Pri pisanju dramskih del za mladino pa mu gre prvenstvo v slovenski literaturi. Pred njim lahko omenimo samo Frana Milčinskega (1876-1932), čeprav je bilo kar nekaj piscev, ki so se s tem ukvarjali: Ivan Lah, Jakob Špicar, Danilo Gorinšek, Vida Taufer in Lili Novy. Fran Milčinski je napisal kar šest otroških iger in s tem opravil pionirsko delo v napredovanju slovenske mladinske dramatike. Sopotnikov ni imel, njegovo delo pa je nadaljeval Pavel Golia in zaočal globoko v profesionalno sfero gledališča za mladino. Napisal je sedem iger: Petrčkove poslednje sanje (1921), Triglavsko bajko (1926), Princeska in pastirček (1930), Jurček (1931), Srce igračk (1932), Uboga Ančka (1935) in Sneguljčica (1937).

Dramaturški vrednostni razpon je vzpostavljen med igrama Petrčkove poslednje sanje in Triglavsko bajko. Osnovani sta na dveh povsem različnih interesnih sferah gledalcev. Prva gradi most med odrom in avditorijem s tremi prvini: sočutjem, narodno zavestjo in domačnostjo, druga pa s slovesnim poudarjanjem sreče ob nastanku nove, srečnejše države (Jugoslavije), vere v bratstvo zatiranih narodov in romantičnim zanosom kulturno-političnega aktivizma. Obe igri sta takoj na začetku proslavili avtorja s svojimi številnimi ponovitvami. Dobršen del uspeha gre pripisati avtorjevi gledališki izkušnji in vedenju, da pridejo gledat predstavo poleg otrok tudi njihovi spremljevalci in da je treba zadovoljiti gledališko radovednost vseh.

Kakor se Golie gledališke igre zgledujejo po znanih predlogah iz evropskega pravljničnega sveta, z vsemi dobrimi in slabimi junaki, pa je povsem izvirna njegova pravljnična igra Jurček. Ponavadi sta osrednja junaka pravljnične igre bogata princeska in siromašen pastirček; Jurček pa bogate spremljevalke nima, je samotar, odrasča v sabeiški, neuglednem okolju, odvisen je od domačijskega varstva matere, čistega srca in ne preveč bistre glave. Iz te dvojnosti avtor zelo izvirno izpelje dramatično napetost med dobrim in zlim v naravi in med ljudmi. Ta izvirnost izhaja iz zakladnice spominov mladega avtorja in ni se mogoče znebiti vtisa, da jih je Golia podoživljal ob pisanju te igre in vnesel vanjo lastne mladostne izkušnje. Ta pravljnični svet je poseben, nima vzorov, vezan je na realno okolje dolenskega gričevja in pripada duhovni sferi, ki sta jo pred njim literarno oblikovala že Janez Trdina v svojih Bajkah in povestih o Gorjancih ter Oton Župančič v številnih pravljničnih pesnitvah. Golieva življenjska izkušnja in osebna domišljija prinašata novo motiviko v evropsko pravljničnost in bogatita našo in svetovno literarno izročilo z dediščino slovenske ljudske domišljije davnih preteklih dni.

Pavel Golia: Jurček, druga slika: jasa na grebenu, izhodišni osnutek za celo uprizortev

Golievo delo za gledališče je osredotočeno na ravnateljevanje ljubljanske Drame med leti 1920 in 1946. Njegova sposobnost opravljanja takega dela ni izpričana samo v pisnih sporočilih in gledaliških uspehih ljubljanske Drame v tem času, ampak tudi v mnogih spominih in anekdotah tistih, ki so ga poznali.

Prvo profesionalno srečanje z gledališčem mu je omogočil njegov prijatelj v Moskvi J.K. Baltrušajtis, ki ga je uvedel v Moskovski hudožestveni teater, kjer se je lahko neposredno seznanil z delova-

Pavel Golia: Jurček, druga slika: jasa na grebenu, osnutek in realizacija scene

njem tega gledališča, ki je prav v njegovem času zaznamovano z vrhom v vzponu njegovega umetniškega oblikovanja. Pri opravljanju službe ravnatelja v ljubljanski Drami je Golia izkazal visoko profesionalno izkušnjo, srečno združeno z njegovo vojaško kariero, ki mu je pomagala strumno in odločno nastopati pri vodenju ansambla, njegova umetniška narava pa mu je pomagala premagovati težave s prizanesljivo dobrodušnostjo. Tako mu je uspelo v tesni povezavi z Otonom Župančičem kot dramaturgom ustvariti homogen umetniški ansambel in ga spodbudno dograjevati s strokovnimi intervencijami takrat evropsko uglednih gledaliških ustvarjalcev: Marijo Vero, Ivanom Levarjem, Marijo Nablocko in drugimi.

Nadpovprečni gledališki uspehi so že na začetku zaznamovali uprizoritve del L.N. Tolstoja, E. G. O'Neill, L.N. Andrejeva, v tridesetih letih pa že dela A.T. Linharta, M. Krlež, Moliere in drugih. V sodelovanju s slikarjem Ivanom Vavpotičem je v sezoni 1925/26 uprizoril Jurčičevega Desetega brata. Njegova odrska priredba tega romana se je ohranila v gledališču vse do danes. V tem času se je stopnjevala ustvarjalna napetost med posameznimi člani ansambla, ki se je sprevrгла v izbruh slovenskega kreativnega igralsva do druge svetovne vojne in dobila mednarodno priznanje s prvo nagrado z gostovanjem na festivalu v Gledališču narodov v Parizu leta 1956, tri leta pred smrtjo za to zaslužnega Pavla Golie.

Poseben dar našemu gledališču so Golie pravljnične igre za mladino. Njihova vrednost niso samo v izvorni enkratni pojavnosti, ampak tudi v nenehnem scenskem obnavljanju teh iger. Vanje so se poglobljali naši najboljši gledališki oblikovalci. Takšne zasedbe so bile